

הכנסת התשע-עשרה

יוזמת: חברת הכנסת אורלי לוי אבקסיס

פ/19/835

הצעת חוק המזונות (הבטחת תשלום) (תיקון – סכום שלא יובא בחשבון במבחן ההכנסה),

התשע"ג–2013

1. תיקון סעיף 3 בחוק המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב–1972¹, בסעיף 3, האמור בו יסומן "א)", ואחריו יבוא:

"(ב) בחישוב שיעור התשלום, לא תובא בחשבון הכנסתו של הזוכה לפי סעיפים 9, 10 ו-12 לחוק הבטחת הכנסה, התשמ"א–1980², שאינה עולה על סכום השווה לשכר הממוצע במשק."

דברי הסבר

חוק המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב–1972, נועד להיטיב ולסייע לאוכלוסייה, אשר ברובה המוחלט מורכבת מנשים וילדים, כאשר נפסק לזכותם של הילדים פסק דין למזונות שאינו מבוצע על ידי החייב בתשלום. במקרים אלה, לפי הוראות החוק, המוסד לביטוח לאומי משלם קצבת מזונות חודשית, בעוד שהוא פועל לגבות את פסק הדין מן האב החייב. בפועל, לעתים האב מתנער ממחויבותו הכלכלית כלפי ילדיו וצובר חוב במוסד לביטוח הלאומי. במצב שכזה עלותה של קצבת המזונות, לפחות זמנית, חלה על המוסד לביטוח לאומי. יש לציין כי הגובה של קצבת המזונות אינו מתחשב במספר הילדים מעבר לשניים, ואינו ריאלי ביחס לצורכי הילדים, בפרט לאחר קיצוץ קצבאות הילדים.

האם החד הורית שאב ילדיה מתנער ממחויבויותיו הכלכליות כלפי ילדיו, נכונה לשאת לבדה באחריות ובעול ולעשות את מיטבה כדי לשקם את המשפחה ולא לפזר את ילדיה למשפחות אומנה או מוסדות ציבוריים (שעלותם על קופת המדינה כבדה לאין ארוך מקצבת המזונות), בנוסף היא נאלצת להתמודד עם מצב קשה של הורה אחד ומשכורת אחת כדי לכלכל ולגדל משפחה.

בנוסף על כך, במרבית המקרים שבהם האב מסרב, מתחמק או אינו מסוגל לשאת באחריותו הכלכלית כלפי ילדיו, הגירושין היו כרוכים במלחמה ארוכת טווח ותוצר של אלימות ביתית או הפרעה נפשית. רבות מהאימהות המבקשות להיעזר בחוק המזונות, הפסידו לפחות מחצית הרכוש המשפחתי תמורת הגט, צברו חובות עקב תהליך הגירושין ואף לעתים מחויבות בחובות שהותיר הבעל. גירושים מהווים משבר חמור תמיד, ובמקרים אלה יוצרים משבר על גבי משבר, ועל כן בני המשפחה זקוקים לשיקום ולטיפול

¹ ס"ח התשל"ב, עמ' 87.

² ס"ח התשמ"א, עמ' 30.

פסיכולוגיים שעלותם רובצת על האם.

ואולם, במתכונתו הנוכחית ולפי תקנה 6 לתקנות המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ג-1972, שהותקנו מכוחו של החוק האמור, זכותו של הזכאי לתשלום לפי החוק, תלויה במבחן הכנסה מחמיר של ההורה המשמורן.

בהתניה זו יש משום פגיעה חמורה בזכותם של הקטינים הזכאים למזונות, שנקבעו בפסק דין. למעשה, משום שההורה המשמורן משתכר מעט, נגרעים מן הילדים תשלומי המזונות. בהתניה זו, יש גם פגיעה ביכולת ההורה היחידני להשתכר כדי לכלכל את עצמו ואת בני ביתו. יתר על כן, קיזוז המזונות תמורת ההשתכרות מהווה מחסום תעסוקתי להורה המשמורן ומעודד הישארות בבית ואי יציאה לעבודה, בפרט כשיכולת ההשתכרות נמוכה וההוצאות לסידור הילדים גבוהות. לאי היציאה לשוק העבודה מחירים פסיכולוגיים, חברתיים, חינוכיים וכלכליים כבדים ביותר. כמו כן, וכדי להימנע ממצב עוני מכפיש, נאלצות אימהות חד הוריות רבות לבחור בערוץ של "שוק שחור", שכן בצורה זו לא ייגרע מהן תשלום המזונות.

כאשר מקור הכנסה נוסף מגיע על חשבון קצבת המזונות, אין המשפחות החד הוריות מצליחות לספק לילדיהם את התנאים הבסיסיים ביותר לחיים. משמעות הדבר היא שההתניה מחריפה את המשברים הקיימים ומוסיפה עליהם. ראוי לציין כי הנפגעים העיקריים מן המצב הם כל אותם ילדים שנמנעת מהם ההגנה והזכאות שקבע המחוקק, עקב קיומו של מבחן ההכנסה המחמיר כאמור.

לפיכך, כדי שלא לאמלל ילדים, לעודד את ההורה המשמורן לצאת אל מעגל העבודה וכן כדי למנוע תופעה של עבודה ב"שוק שחור", מוצע בזאת לקבוע כי בחישוב שיעור התשלום שישולם לזכאי, לא תובא בחשבון הכנסתו של הזוכה שאינה עולה על סכום השכר הממוצע במשק.

הצעות חוק דומות בעיקרן הונחו על שולחן הכנסת השמונה-עשרה על ידי חבר הכנסת עמיר פרץ וקבוצת חברי הכנסת (פ/4047/18), ועל ידי חברת הכנסת מירי רגב (פ/4613/18).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ב' בניסן התשע"ג – 13.3.13